

ומנים לראש השנה

הדלקת הנרות	6.05
חצות היום והלילה	12.33
עלות השחר	4.54
נין החמה	6.21
סוף זמן קריש	8.43 - ב
סוף זמן תפילה	10.28
שקיעת החמה	6.44
מוצאי יו"ט	7.57

דמותה לתמר

ג'תתקס"א - שנה ו' - ראש השנה תש"ע

יור"ע
התאחדות אברכים
ר' ויואל משה
ד' סאטמאר
נתייחד ע"כ מרן ברה"ק ז"ע
בנשיאות י"כ מרן רבינו שליט"א
בעה"ק ירושלים הובכ"א

מגיד תעלומה

הקב"ה מושיב לפניו את האבות בעת הדין

יתברך שמו של הקב"ה האריך הוא מחבק את ישראל, שאינו דן אותן עד שמושיב את אבותם אצלם, שאין מידותיו כמדת בשר ודם, בשר ודם שמוליך את בנו לבית הספר והסופר עומד ומבקש להכות את בנו מפני שברח, וכל זמן שאביו עומד שם אינו מכה אותו בפניו, כדי שלא יבקש עליו, אבל משילך לו בא ומכה אותו, אבל הקב"ה אינו כן אלא כשיבקש לדון את ישראל, על מה שחטאו הוא מושיב את אבותם אצלם, כדי שבשבילם יתמלא עליהם רחמים.

(אגדת בראשית פרק ל' כתובים)

וישכם אברהם בבוקר

כתבו הקדמונים דחמשה ימים יזדרזו האדם לקום בהשכמה יותר משאר ימים והם יום שבעות ויום תשעה באב ויום ראש השנה ויום הושענא רבה ויום פורים, ונתנו סימן וישכם אברהם בבוקר (בראשית כב, ג) אברהם ר"ת א"יכה, ב'ראשית והוא רמז על שבעות שבו נתנה התורה שמתחילה באות ב"ת, ר'אש השנה, ה'ושענא רבה, מ'גילה.

(דבש לפי מערכת ה'א'ות)

עיי' בטור (סימן תקפד) ובלבוש (שם) שמשכימין לבית הכנסת, והוא אחד מחמשה השכמות שסימנם בסופי תיבות אברהם, הושענא, תשעה באב, יום כיפור, ראש השנה, פורים, ורמז על זה וישכם אברהם בבוקר (בראשית כב, ג).

(ליקוטי מהר"ח מנהיג ראש השנה)

ועל המדינות בו יאמר - היינו רק חו"ל, אבל אר"י נידונה בפסח

אבל יש להבין במה שאנו אומרים בתפלת מוסף ראש השנה, ועל המדינות בו יאמר איזו לרעב ואיזו לשובע, וקשה לכאורה הא קי"ל (ר"ה טו) בפסח נדונים על התבואה אם שיהיה לשובע או לרעב ח"ו, וא"כ מה טיבו של זה שאומרים בראש השנה גוזר איזו לרעב ואיזו לשובע, אבל תדעו כי בזה נשתנת ארץ ישראל מכל שארי ארצות, כי ארץ ישראל סגולה לישראל כנודע, וזהו הכל בניסן כי בו יצאו ממצרים, ולכן מלכי ישראל הכל מניסן מונין, וכן העומר בא מארץ ישראל, וארץ ישראל היא מדינה פריטית שדינן אותה בפסח על זרע תבואות ארץ ישראל, אבל חוץ לארץ ושאר ארצות הם בכלל נגזרים, הכל אחר תשרי כמו מלכי אומות העולם מתשרי והכל מתשרי והכל נדונים בראש השנה, וזהו שדייק ואומר, ועל המדינות בו יאמר, היינו חוץ לארץ, שהם בכלל מדינות, כמ"ש בירושלמי שרתי במדינות, שהיה ראש לשאר מדינות, ולכן בחוץ לארץ נדונים בראש השנה, אבל ארץ ישראל נדון בוקרב עומר, או בזמנה - בעונותינו הרבים עכשיו בגולה - על התבואה.

(יערות דבש ה'א'דרוש)

מילי מעלייתא

על ידי שענינו 'לך' תלויות, ותעורר 'ויהי אור'

היום הרת עולם, אם כבנים רחמינו, ואם כעבדים ענינו לך תלויות עד שתחנינו ותוציא כאור משפטנו. ר"ל ע"פ הירדוק מהקדמונים (זוה"ק ח"ג י"א). שי' הדברות המה מכוונים נגד י' מאמרות שבהם נברא העולם. והנה דיבור ה' לא יהי' לך היא כנגד המאמר ה' יהי אור, הוא האור הנגזר לצדיקים. והטעם הוא כי מהאור ההוא הנערב לא יוכל להנות כ"א מי שהוא נזהר בהדיבור לא יהי' לך, היינו שכל דביקתו ואמונתו בהאחד אמת בלי שום שותפות דבר אחר. ולזה אחז"ל שלעתידי יוציא הקב"ה החמה מנתיקה, היינו האור הנערב ההוא, ורשעים אשר לא הי' אמונתם שלימה באחד אמת, נידונים בה וצדיקים מתרפאין. והנה אנחנו עם בני נקראים בנים למקום, ואוה"ע נקראים עבדים. והטעם כי הבן אין לו כי אם אב אחד, ולהעבד יוכל להיות שני אדונים כאחד, והאדוה"ע משתפים שם שמים ודבר אחר. וזהו הפי', אם כבנים שאין שום קיטרוג מצד מעשינו, ומעשינו הטובים מכריעים הדבר לכף זכות, להיותנו בשם בנים, כמאמר בנים אתם לה' אלקיכם, אזי רחמינו, ואם כעבדים, היינו מצד מעשינו חלילה, אזי אנו אומרים, ענינו לך לבד תלויות, בלי שום שותפות דבר אחר ח"ו, ויתגלה האור הגנוז, ואז יתראה לעין כל משפטנו כי אנו נקראים בנים למקום, כי אין לנו כי אם אב אחד.

צמח דוד

עשה דשופר אינו דוחה לא תעשה דמעילה

אמר רב יהודה בשופר של עולה לא יתקע בו ע"ש בסוגיא ותמה הרב טעם המלך דיבא עשה דשופר וירחא ל"ת דמעילה שהרי בש"ס אמרינן דשופר של ר"ה אין עולין עליו באילן ואין מחללין עליו את היו"ט משום דיו"ט הוא עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"כ כאן במעילה דליכא רק ל"ת יבא עשה וירחאנו ע"ש ולי נראה דא"ש ע"פ הכנה"א שמתרץ קושית הר"ן במילה בשבת דל"ג שמא יעבידנו משום דדוקא ביו"ט דלא ידעינן בקיבועא דירחא לכן גזר כשחל בשבת שמא יעבידנו דשמא אינו יו"ט ולא עשה מצוה וחילל שבת אבל במילה בשבת דודאי עשה מצוה לא גזרינן וכדאיתא בש"ס ר"פ לולב וערבה דגזרינן מטעם דלא בקיאנן בקיבועא דירחא ע"ש ולפ"ז אין כאן התחלה לקושית טעם המלך הנ"ל דבשלמא ביו"ט של ר"ה דאין מחללין יו"ט משום מצות שופר אפילו דבר שהוא משום שבות שפיר אמרינן הטעם משום דיו"ט הוא עשה ול"ת אבל אם הי' ל"ת לבד הוי דחי ל"ת דאין לומר משום דלא בקיאנן בקיבועא דירחא שהרי ממנ"פ אם אין היום יו"ט לא עביד איסורא אבל כאן במעילה אף דהוי ל"ת לחודי' אין העשה דוחה אותו משום דלא בקיאנן בקיבועא דירחא ושמא לא עשה מצוה ועבר על ל"ת דמעילה ואין ספק עשה דוחה ל"ת ודאי לכן שפיר בשופר של עולה לא יתקע.

רבי' דהוב

סדר הלימוד לפי' האזינו - מסכת יומא						
יום	א	ב	ג	ד	ה	ו
דף	-	ה.	ה:	ו.	ז:	ח.
ש"ב"ק						
חזרה						

מענינא דיומא

גודל כח תקיעת שופר

אין אומר ואין דברים

משל נפלא לפני התקיעות, מלך גדול מלך מפורא ששלח את בניו לצוד ציד, ותעו הבנים מנהדר, והיו צועקים אולי ישמע האב, ולא נענו, ואמרו בלבם אולי שכחנו את הלשון של אביו, לפיכך אינו שומע את צעקתנו, ככן נצחק בקול בלא דיבור, והתיישבו את עצמם שישלחו את האחד לצעוק, והזהירו אותו ראה והבן כי כולנו תלויים בך, כך הגמול, הקדוש ברוך הוא שלח אותנו להעלות ניצוצות הקדושות, ותעינו מאביו, ואולי מופני ששכחנו הדיבור של אביו אין אנו יכולים להתפלל בדיבור, נשלח אותך בעל תוקע שתעורר רחמים עלינו, בקול בלא דיבור, וראה והאזר כי כולנו תלויים בך ראה אנשים ונשים תלויים בך.

מזה טובה מרובה

היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו פשטא דקרא היתקע הוא ה"א התימה וי"ל ג"כ ע"פ דאחז"ל (ר"ה טו) א"ר יצחק כל שנה שאין תוקעין לו בתחלתה מריעין לה בסופה לפ"ז הלא מזה טובה מרובה הוא אם תוקעין בתחלתה מטיבין גם בכל השנה כי השופר מופץ מדין לרחמים ומועלה זכרונותיהם של המצוות לפני הקב"ה וזוכין בדיון ומוציא לאור משפטם ומצינו ה"א כזו לשון קיום כמו הגולה נגליתי לבית אביך בשמואל א' ס' ב' וזה היתקע שופר בעיר היינו כשתוקעין שופר בעיר אז מוכבחים והעם לא יחרדו כי יזכו בדיון נמש"כ.

תורת משה

מוציא יקר מזהל

ובאלו ימים הוא עת רצון, ובפרט בראש השנה שאנו תוקעים בשופר, ושמעתי בשם הרב היהודי זצלה"ה מפרשישחא שאמר, שראשי תיבות שופ"ר הוא ש"ורש פ"ורה ר"אש ו"לענה, הכוונה אפילו מי שנפל כל כך לסטרא אחרא, אף על פי כן השופר יכול לעלות אותו.

אהל שלמה

ממדת הדין לרחמים

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר. יבואר ע"פ דאיתא בתיקונים בשעה שישארל תוקעים בשופר ה' הולך מנסא דין לכסא רחמים. וזהו הרמז עלה אלקים בתרועה ה' השם אלהים שמורה על דין יש לו עליה ה' בקול שופר, ר"ל שנקרא ה' שמורה על רחמים בקול שופר בשעת תקיעת שופר.

קדושת לוי, וכע"ז בעשרת חיים בשם הגה"ק מצאנו ז"ע

והעברת שופר תרועה. היינו ע"י השופר תעביר את התרועה. היינו הרעה אשר מועדת לבוא ח"ו על ישראל. כדמצינו בזוה"ק שהקב"ה עומד מנסא הדין ויושב על כסא הרחמים ע"י השופר.

חסד לאברהם

בר"ה שחל בשבת הוי תקיעת שופר מלאכה

במסכת ראש השנה (דף כט:) אמר רבי לוי בר חלמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר (ויקרא כג כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא, כאן ביום טוב שחל להיות בשבת (וכן תרועה), כאן ביום טוב שחל להיות בחול (יום תרועה), והדבר תמוה למה ידא אסור מן התורה תקיעת שופר בראש השנה כשחל בשבת, הא ק"ל (שבת קלא) תקיעת שופר היא חכמה ואינה מלאכה, ואין בו אלא משום שבות.

ו"ל על פי מה דק"ל בעלמא (רש"י ביצה כז ד"ה חלה) דאף מלאכה גרועה במקום מצוה רחמנא אחשביה למלאכה, וא"ו זללה"ה בקדושת יו"ט (פ' ויקהל) האריך בענין זה, דכאשר נשובה ונחקרה אז נראה בעליל בכל תהליכותינו, כי טירחא גדולה הוא לאיש להיות נעור כל הלילה ללמוד ותה"ק או אפילו לומר תהלים או לילך אפילו דרך קצר בשביל אזה מצוה, והוא קשה מאד בעיניו, אמנם בעיני עולם הזה קרוב הדבר מאד לעשותו, ויהא נעור כמה לילות ולא יעף ולא יגע ואין עליו לטירחא בשביל פרנסתו, כי הענין שלא צוהה התורה אינו שום מלאכה ועשייה, אבל בדבר מצוה המצוה אחשביה למלאכה וטירחא ועבודה רבה, עכ"ל.

ומעתה י"ל להגם דבכל השנה לא נחשבה תקיעת שופר למלאכה, מכל מקום בראש השנה שחל בשבת דהוי תקיעתו מצוה, הוי מלאכה, דאחשביה רחמנא למלאכה, ושפיר מעטיה קרא.

(ל"ל שב"ק שופטים תשס"ט)

הקב"ה תוקע בשופר

והנה איתא במס' ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. וידוע (ראש"י ד"ה שם ובמס' א"ח סי' תפ"ח) שהר"ף היה תוקע בבית דין בראש השנה שחל להיות בשבת ולפי זה י"ל כי גם בשמים בבית דין של מעלה מוקימין תקנת רבי יוחנן בן זכאי שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד, והש"ת שומר משמרתה של תורה (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"ג) והוא ית"ש תוקע בשופר גם בראש השנה שחל להיות בשבת, ומי שיש לו אונים קדושות וזיך גופו זוכה גם בראש השנה שחל להיות בשבת לשמוע קול השופר שתוקעין בב"ד של מעלה, קול השופר ע"י הקב"ה המעורר עורו ישנים משינתכם, ועל ידי שתוקעים בב"ד של מעלה אפשר לזכות לקבל השפע, יום תרועה יהיה לכם, לכל צרכיכם, ויורד ההשפעה גם לעולם השפל, ואלמלי היה לנו אונים קדושות היינו יכולים לשמוע התקיעת שופר מבית דין של מעלה, ומכל מקום מאמינים אנו בו כי בשמים מוקימים תקנת ריב"ז וגם בשב"ק תוקעים בשופר, וכי ישראל יסלים להוושע בכח התקיעת שופר של הש"ת, והגם שאין לנו בימינו בית דין מוסמך שיתקעו בו בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת, ענינו צופית שנוכה לקול תקיעת שופר של הקב"ה, ועל ידי זה יהיה ונתנה ה' אלהך בידך, על ידי שיעורר הקב"ה את בני ישראל לתשובה על ידי תקיעת שופר, וכל זה אם יעשו המנה דרבה בחודש אלול לזה, או נוכח לקבל ההשפעות קדושות שיורד על ידי תקיעת שופר של ב"ד של מעלה.

(ס' תנצא תשס"ט)

מניעת תקיעת שופר הוי מסירות נפש

במשנה (ראש השנה כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, ובגמרא מנא הני מילי אמר רבי לוי בר חלמא אמר רבי חמא בר חנינא, כתוב אחד אומר (ויקרא כג כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אמר רבא אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעין וכו' אלא כדרבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה שמה יטלנו בידו וילך אצל הבק ללמוד ויעבירו ארבע אמות ברישות הרבים.

ובאמת יש להתבונן, הנה תקיעת שופר הוא מצוה עשה דאורייתא, וגם סמלתה נשגבה עד מאד להעלות זכרונותיהם



של ישראל לאביהם שבשמים, וכדאיתא בגמרא (ראש השנה סז.) אמר רבי אבדו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאמורו לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. וכמו כן הוא בא לערבב השטן שלא יקטר על בני ישראל כמבואר שם בגמרא, ונתנה תוקע קדושת היום כי הוא נורא ואיום, ביום זה עמיד במשפט כל יצורי עולמים, וסלם נסקרין בסקירה אחת, וישם הרבה מקטרגים שבאים לקטר על בני ישראל, ומצות תקיעת שופר מסוגל לסתום פי כל המקטרגים ולכלותם, תעיר ותרע להכרית כל מריע, ולפי זה באיה כח אנו נגשים ליום הדין והמשפט בראש השנה שחל בשבת, דבעלמא לרבי לוי בר חלמא הרי גם מן התורה מצות תקיעת שופר הוא רק בראש השנה שחל להיות בחול, אמנם לשיטת רבא מן התורה חייבים לתקוע גם בראש השנה שחל בשבת, כי סגולת המצוה הוא צורך תמיד ליום הדין והמשפט, ואלקים הבין דרכה, אשר סגולתה להגן על בני ישראל ולהכרית כל המקטרגים, אם כן איך אפשר להכרית ולהכניע כל המקטרגים, בזמן שחסר לו הסגולה של מצות תקיעת שופר אשר תקנו חכמי ישראל שלא יתקנו בראש השנה שחל בשבת.

אכן יש לומר כי דבר זה שבני ישראל מקיימין תקנת חז"ל שלא לתקוע בראש השנה שחל בשבת, הוא ענין גדול של מסירות נפש, וזה את ונספת על מעלתן וקדושתן של בני ישראל מקיימין תקנת חז"ל במסירות נפש, מבלי להביט על טובת עצמם, ואע"פ שמאמינים באמונה שלמה כי ראש השנה הוא יום דין ומשפט, ויודעים שצריכים לסגולת המצוה של תקיעת שופר, עם כל זה אינם שואלים קושיות, ומקיימים תקנת חז"ל במסירות נפש, ומוותרים על המצוה הקדושה ועל סגולתה. ולפי זה יתכן לומר דבר זה מעלה וזרונותיה של ישראל לאביהם שבשמים כמו תקיעת שופר, והוא מזכיר זכות עקידת יצחק אשר גם בני ישראל יש להם הכח של מסירות נפש להשי"ת.

ויל"פ בזה מה שאנו מבקשים בימים הנוראים, זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים, כי מצות תקיעת שופר הוא המשפיע חיות לבני ישראל, ולזה אנו מבקשים זכרנו לחיים, שיוזכר הקב"ה אותנו לחיים וכתבינו בספר החיים, לחיים טובים ארוכים, ואף בראש השנה שחל בשבת שאין תוקעין בשופר אנו מתפללין שיוזכר הקב"ה אותנו לחיים, והטעם כי למענך אלקים חיים, ע"ד שאמרו חז"ל (תמיד לב.) מה עביד אניש ויחיה, ימית עצמו. וזהו הרמז למענך אלקים חיים, שאנחנו ממיתים עצמנו ומוסרים את נפשנו למענך אלקים חיים, ואנו מוותרים על מצוה רבה הללו וסגולתה למען תקנת חז"ל, ועל כן ראויים אנחנו להכתב בספר החיים.

ועל דרך זה יש לפרש הכתוב בפ' תולדות, ויהא את רח בגדיו ויכריחו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברס ה', ופירש"י זהו שדה תפוחין. וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת הנקרא (והר"ת פה.) חקל תפוחין קדישין, ע"ש. ויש לומר הרמז בזה על פי המבואר בגמרא (זבא פד.) ד חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, על מצות עשה ושם, מוחללי לו מיד. על לא תעשה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר. על כריתות ומיתת בית דין, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין מכפרין. חילול השם כולן תולין ומיתה מומיקת. וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (אמרי נכון אות סד.) התקטה לזה על פי מה דאיתא בזה"ק (במדבר דף קכא.) דאית חובין דלא מתכפרין עד דאתפטר בר מש מעלמא, ודאי יהיב גרמיה למותא ומסר נפשיה לההוא אתר, כמאן דאתפטר מעלמא, קב"ה מרחם עליה ומכפר ליה לחוביה, עכ"ל. מבואר מזה כי מסירות נפש שמקבל עליו לקיים מצות

(ויקרא כב לב) ונקדשתי, אתחשיב ליה כאלו אתפטר מעלמא ממש, ואפילו היה בידו עון חילול השם ח"ו מתכפר ליה, עכ"ד. והנה מבואר בזה"ק (אמור דף כט:) ביזמא דראש השנה קרי יצחק לעשו ואמר ליה צודיה לי ציד ועשה לי מטעמים, ואז ננסם יעקב ונטל הברכות, ע"ש בדבד"ק. ובהו יתבאר הכתוב וירח את ריח בגדיו, ודרשו חז"ל (פסחין לו.) אל תיקרי בגדיו אלא בגדיו, כי ביזמא דראש השנה ראה יצחק אבינו מצבן של בני ישראל איך שיהיה עד סוף כל הדורות, ולזה ויכריחו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברס ה', והתמוון בזה להמליץ טוב על בני ישראל דאע"פ שחטאו ובגדו נגד הסיכ"ע בחטאים קשים ומרים, עם כל זה ראה ריח בני כריח שד"ה, רמז על שבת קודש, והכוונה על ראש השנה שחל בשבת, שאז יש להם לישראל מסירות נפש בזה שמוותרים על מצות תקיעת שופר וסגולתה, הכל למענך אלקים חיים, מחמת תקנת חז"ל שמה יעבירו, וסו מסירות נפש הללו מכפר על כל החטאים בצירוף התשובה.

מסוגל לתקן חטא הידוע

עוד י"ל על פי מה שכתב בתולדות יעקב יוסף (פ' שופטים) לפרש הכתוב ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך, רמז לתקן עון וחטאת נעורים שהיא בראשית השנים, ע"ש. וא"ז זללה"ה בדברי חיים (פ' פה) כתב הטעם שקשה כל כך התשובה על חטא הידוע, כי בכל עבירה מקלקל האדם צינור הנמשך עליו מלמעלה ממקור הקדושה, אבל לא נעקר משרשו, ולכן בעשותו תשובה מביא חיות חדש משורשו אל הצינור שנתלש ומרפאהו, אבל בחטא זה מכרית שורשו לגמרי, והרי הוא כמו מת בכללו, ולכן כמעט אין לו רפואה, אך בקושי התשובה על ידי מסירות נפשו להשי"ת, ע"ש שהאריך.

והנה בבא יום ראש השנה שהוא יום ראשון דעשרת ימי תשובה, וצריכים להתעורר לשם תשובה על המעשים רעים, וישנם עבירות קשים ומרים שאינו מועיל תשובה עליהם, אמנם כבר נתבאר כי על ידי קבלת מסירות נפש מועיל תשובה על כל העבירות, ואפילו על חטא המר הזה שנקרא ראשית פרי האדמה, ועל כן בראש השנה שחל בשבת, יש לבני ישראל מסירות נפש שאינם תוקעין בשופר, ועל ידי זה נתכפר גם חטא הידוע. (ועיי' בסמ"ת חכמים במס' ראש השנה.)

ועל פי זה יל"פ מה דאיתא במדרש (ויקרא פכ"ט ס"ד) א"ר יאשיהו כתיב (תהלים פט טו) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להרע, אלא שהן מזכירין לפתות את בוראן בתרועה, כיאור הענין על פי מה שכתב הר"ן בדרשותיו (דרוש י) בכוונת הברכה אשר נתן לנו את תורתו, היינו שנתן הקב"ה את התורה לנו בידיו וברשותו לדרוש ולהוסיף בה כפי שכל עיני העדה שבכל דור ודור, וזהו נתן לנו את תורתו, אבל זה הדבר שניתן הרוש לדרוש ולהוסיף בתורה כפי שכלם, לא מצינו רק בישראל דוקא, אבל בעכו"ם אף בשבע מצות שלהם לא מצינו שיהיה רשות להוסיף ולדרוש ולחדש בהם דבר, ולישראל שרי ולעכו"ם אסור, עכ"ד. ולפי זה דוקא בני ישראל שקבלו התורה, היו יכולים לתקן שלא לתקוע בראש השנה שחל בשבת, גזירה שמה יעבירו, ומה נראה ויכיר כח המסירות נפש של בני ישראל, מה שאין כן אה"ע אף אם היו מקבלים התורה לא היו יכולים לתקן תקנה זו, כי לא היה רשות להוסיף על התורה, ואם כן לא היה שייך אצלם אותו ענין של מסירות נפש, ועל כן דוקא ישראל יודעים לרצות את בוראם בתרועה, במצות יום תרועה יהיה לכם, שממה שתקנו חכמים שלא לתקוע בראש השנה שחל בשבת, אנו רואים כח המסירות נפש של בני ישראל, ונכפר להם כל עון ואשמו, מה שאין כן אה"ע.

והנה כתב הגאון רבי שלמה קלוגער זללה"ה בקהלת יעקב (לראש השנה עמוד דרדס) דראה הקב"ה שהחכמים יתקנו שלא לתקוע בשבת וכמה יזכו בדין, לכך נתן להם חכמה לתקוע בכל אלול ותקיעות בכל אלול מועיל כמו השופר בראש השנה. ובהו מפרש הפייט (לשחרית כשחל בשבת) חכם חנוניו לתקוע בזה חודש, היינו לתקוע כל החודש, מכח דיום זה אם יקרה בשבת קודש, הוי רק זכרון תרועה ולא בפועל, רק זכרון התרועה, לכן יתקנו בכל החודש לתקן זה, עכ"ד. ולפי דרכינו מתחילין לתקוע בשופר בחודש אלול, כדי לעורר זכותן של ישראל שמסורים נפשם וזכותם בעד תקנת חז"ל, ואינם תוקעין בראש השנה שחל בשבת.

(ס' תנצא תשס"ט)



עומדים אנו ביום ה' הגדול והתורא ראש השנה, אשר בו כל הברואים זוחלים ורועדים מאימת הדין, שזכר כל היצור בא לפניו להזכירם לחיים ולמות, אמנם כתב הטור (סי' תקפ"א) שישאל אינם כן שהם לובשים ומתעטפים לבנים ואוכלים ושותים ושמים. שבים הזה הקב"ה מחדש את הדר זיו מלכותו, וציונו להכריז ולפרסם את חידוש מלכותו בכל העולמות, והוא אשר דבר לעם סגולתו (ראש השנה טז א), אמרו לפני בראש השנה מלכיות וזכרונות ושופרות, מלכיות, כדי שתמליכוני עליכם, וזכרונות, כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר. ובכך קרבנו אליו בקריבה גדולה ויתידה, כדאיתא בספר הקדוש אור המאיר: ואין לך חיד מתוק מזה שהאזן השם צבאות ביקש כזאת מידינו לאמור לפניו מלכיות וזכרונות נכזר, כדי שתבוא וזכרונכם לפני לטובה, ונמצא כל עצמו יתברך דורש טובתנו להטיב לנו באחריתנו. אשר על כן אמרנו שמן הנחוץ הוא, לכנס וללקט את פירושי הכתובים לפונדק אחד, באופן שיהיו הדברים שוים לכל לב ונפש ישראלי, ובכל לב ובכל נפש ובכל מאוד נמליכו ונחידו.

סדר מלכיות

ובתורתך כתוב לאמור:

ה' ימלוך לעולם ועד (שמות כו יח)

פסוק זה אמרוהו משה רבינו ע"ה ובני ישראל, כאשר שרו את השירה הזאת להשם, לאחר שקרע להם את הים סוף, והרמב"ן פירש את מאמר זה הכתוב על דרך הבקשה, וחולק על אונקלוס שתיגרם אותה על דרך השבח, וז"ל: כי הראה עתה כי הוא מלך ושלטון על הכל, שהושיע את עבדיו ואבד את מורדיו, כן יהי הרצון מלפניו לעשות בכל הדורות לעולם, לא יגרע מצדיק עיניו, ולא יעלימהו מן הרשעים המריעים. ובאו כזה פסוקים רבים, כגון ימלוך ה' לעולם אלקיך ציון לדור ודור הללוקה, יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם, והיה ה' למלך על כל הארץ. ואונקלוס נתיירא ממנו בעבור שהמלכות לאלקים היא לעולמי עד, ולפיכך עשאו לשון ה' מלכותיה קאים לעלם ולעלמי עלמאי, כדרך מלכותך מלכות כל עולמים. ולא הבינותי דעתו בזה, שהרי כתוב יהי כבוד ה' לעולם, וימלא כבודו את כל הארץ, יתגדל ויתקדש, יאמן ויגדל שמך. ויתכן שטעמם כסוד הברכות. וכן פירשוהו גם רבינו בחיי והספורנו.

והמלבי"ם מבאר על דרך השבח, וז"ל: המלוכה אצל ה' תצוין שמנהיג בהנהגה השגחית, שלא לפי חוקי הטבע הקבועים, רק לפי רצונו, וזה יפעל המקדש ששם ימלוך ה' על בראיו. דהיינו שפסוק זה סובב הולך על הפסוק הקודם לו, שנאמר, תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת השם מקדש ה' כווננו ידיך, שבבית המקדש מתגלה מלכות השם על בראיו, בדרך השגחה פרטית.

וכתב בספר יסוד ושורש העבודה: כשיאמר פסוק זה, יכוין במחשבתו בשמחה עצומה עד מאוד בזה"ל: אני מקבל אלקותך ומלכותך עלי, ועל בני, ועל בני בני, עד סוף כל הדורות, וישמח שמחה עצומה בליבו עד מאוד על שיש לו אלוך קדוש ומלך גדול ונורא, ומרוב גדול תשוקתו ראוי לקבל ע"י מסירות נפש בציור איזה מיתה להראות אמינות אמונתו ביחוד אלוקותו י"ש ויתעלה זכרו לעד ויכוין לתת ליתברך שמו בזה נחת רוח גדול, וכזה יכוין כוונה זו בקיצור בכל עשרה פסוקי מלכיות וביחוד בפסוק שמע ישראל, ודי בזה.

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו

ותרועת מלך בו (במדבר כג כא)

פסוק זה אמרו בלעם הרשע בשבחן של ישראל, ופירשו רש"י כתרומה, אסתכלית ולית פלחי גולין בדבית יעקב, ואף לא עבדי ליאות שקר בישראל, מימרא דיי אלהון בסעדהון, ושכינת מלכהון ביניהון. ועוד פירש רש"י, דבר אחר, אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה. לא הביט הקב"ה און שביעקב, כשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהן עוברין על דתו. עמל - לשון עבירה, כמו והרה עמל, כי אתה עמל וכעס תביט, לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום. ה' אלקיו עמו אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכן, ותרועת מלך בו - לשון חבה ורעות כמו רעה דוד, אוהב דוד, ויתנה למרעהו, וכן תרגם אונקלוס ושכינת מלכהון ביניהון.

והרמב"ן פירש באופן אחר, וז"ל: ויתכן עוד לפרש, כי "און" במקום הזה כמו תחת און ראיית אהלי כושן, ועמל כמוהו, וכן תחת לשונו עמל ואון, כזב ושקר, כי הדבר שלא יהיה ולא יבא כי שקר הוא יקרא און ועמל, בעבור שלא יגיע לאדם ממנו רק העמל. יאמר הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה, כי לא הביט אדם ביעקב ולא ראה איש בישראל און ודבר כזב, אין בטחונם שקר ואין תוחלתם נכזבת, אבל כל ברכותיהם ובטחונם יתקיימו לעולם. ואמר הטעם, כי ה' אלקיו עמו, אשר לא יכזב ולא ינחם, ותרועת מלך גבור בו, שלא ינוצח לעולם, כי בהוציאו אותם ממצרים הנה לו תוקף גדול כתרועת ראם על כל בהמה. ואיך לא יתקיימו כל ברכותיהם ואין בהם נחש וקסם.

ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל (דברים לג ה)

פסוק זה אמרו משה רבינו ע"ה, כשברך את בני ישראל לפני מותו, ואמר את שבחן של

ישראל כמו שפירש רש"י, וז"ל: ויהי הקב"ה, בישרון מלך תמיד עול מלכותו עליהם, בהתאסף בכל התאסף ראשי חשבון אסיפתם, ראשי כמו כי תשא את ראש, ראויין אלו שאברכם. דבר אחר, בהתאסף בהתאספם יחד באגודה אחת ושלוש ביניהם הוא מלכם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם.

ועל דרך זה פירש גם הרמב"ן, וז"ל: ויהי בישרון מלך רמז אל השם הנזכר, שהיה למלך על ישראל בהיותם ישרים ונאספו כל ראשי העם וכל שבטי ישראל יחד. וגם זה הכתוב דבוק (להכתוב למעלה בענין), והטעם, כי ישראל יאמרו תמיד, התורה אשר צוה לנו משה תהיה ירושה לכל קהלת יעקב לעדי עד, לא נחליף ולא נמיר אותה לעולם, ויאמרו שהיה השם למלך על ישראל בהתאסף ראשינו וזקנינו ושופטינו וכל שבטי ישראל, שכולנו יחד קבלנו מלכותו עלינו לדור ודור, ואנחנו חייבין לשמור תורתו ומלכותו לעולמים. וזו המצוה הוא דבור אנכי, והיא קבלת מלכות שמים כאשר פירשתי שם.

אמנם מביא הרמב"ן שיש שמרשין אותו על משה רבינו, וז"ל: אומרים משה מלך, שנאמר ויהי בישרון מלך בהתאסף וגו'. וא"כ אמר הכתוב, תורה צוה לנו משה להיותה מורשה לקהלת יעקב, והוא היה מלך עלינו ועל כל שבטינו יחד וראוי לנו לעשות דבריו ומצותיו כי מלך גדול וחכם היה עלינו, יספר הכתוב גם בכבוד השליח שהיה גדול וראוי להאמין בו. והנכון והאמת מה שפירשנו. והנה הזכיר כי השם שוכן בישראל, והנה קבלו תורתו ומלכותו כל שבטיהם יחד עליהם ועל זרעם לדורותם, אם כן הנם ראויים לברכה.

ובדברי קדשך כתוב לאמור:

כי לה' המלוכה ומושל בגויים (תהלים כב כט)

פירש המצודת דוד, וז"ל: כי לה' המלוכה, רצה לומר הכל יכירו אשר לה' המלוכה והוא מושל בכל הגוים. והמלבי"ם מוסיף לבאר את כפל הלשון, מלך, ומושל, וביאר: המלוכה ומושל. המושל הוא ביד חזקה, ומצד זה יוסיף לפעמים תואר מושל, כי המלך הוא בהסכמת העם, ואמר ומלכותו בכל משלה.

ה' מלך גאות לבש לבש ה' עוז התאזר אף תיכון תכל כל תמוט

(תהלים צג א)

ופירש המצודת דוד שפסוק זה מדבר מימות המשיח, וז"ל: ה' מלך בימי המשיח יאמר הנה ה' מלך ולבש גאות להתגאה על הכל. לבש ה' עוז לבש כח והתאזר בו ר"ל עתה הראה כוחו. אף תכון אז יכירו הכל כי אף העולם אתה הכנת לכל תהי נוטה לפול.

שאו שערים ראשיכם והנשא פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד, מי

הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה (תהלים כד ז)

פסוק זה נאמר במזמור שחיברו דוד המלך ע"ה, שיאמרו אותו כשיכניסו את הארון לבית קודש הקדשים, ופירש המצודת דוד, וז"ל: שאו אתם שערי בית המקדש הנה לכם נשיאה והרמת ראש וגדולה יתירה. והנשאו כפל הדבר לגודל ההתנשאות. פתחי עולם כן יקרא פתחי בית המקדש כי המשכן לא היה קבוע במקום אחד אבל בית המקדש קבוע במקומו עד עולם וכן נאמר מכוון לשבתך עולמים. ויבוא מלך הכבוד כי ה' שהוא המלך אשר בו כל הכבוד הוא יבוא בכס לבית המקדש לשמוע אל הרנה ואל התפלה מן הבאים בו. ה' צבאות המושל בצבאות מעלה ומטה, סלה עד עולם הוא מלך הכבוד. והמלבי"ם כתב: מי הוא זה מלך הכבוד שישאו מעצמם מלפניו מצד יראת רוממותו, ומשיב, ה' צבאות, ע"י שכל צבאות הבריאה הם שלו, ע"כ הוא מלך הכבוד, אינו דומה כמלך שהכבוד אינו שלו רק ע"י המכבדים אותו, אבל אחר שכל הצבאות הם שלו א"כ כבודו עצמי לו, והוא עצמו הוא מלך הכבוד.

ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמור:

כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון

ומבלעדי אין אלוקים (ישעיהו מד ז)

אלו הם דברי הנביא ישעיה אשר שם הקב"ה בפיו לדבר אל בני ישראל, ולבשר להם על הטובה העתידה לבוא עליהם, ופירש הרד"ק: כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו כי

כשיגאלנו יהיה הוא מלך ישראל לבדו שלא יהיו ברשות מלכי העכו"ם, הוא אדון צבאות מטה ומעלה, ובידו הכל והיכולת בידו להוציאם מהגלות, אני ראשון אף לצבאות מעלה העומדים שלא ישתנו, אף להם אני ראשון ואני בראתים, ואני אחרון הם יכלו ואני קיים, ומבלעדי אין אלקים לבטל אמונת העובדים לשמש ולירח ולכוכבים אין באחד מהם שהוא אלהים אלא במצותי וברשותי הם מנהיגים מה שמנהיגים. ועל זה הדרך כתב המצודת דוד: אני ראשון ר"ל קודם בריאת העולם. ואני אחרון לאחר שתכלה העולם.

ועלו מושעים בחר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה

(עובדיה א כא)

אלו הם דברי עובדיה הנביא אשר התנבא על מה שעתידיה לבוא על ישראל בימות המשיח, וכתב הרד"ק: ועלו מושעים המלך המשיח וחביריו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם. לשפוט את הר עשו לקחת משפט ישראל מהם על כל אשר הרעו להם, ויונתן תרגם ויסקון משזבין מטורא דציון למידן ית כרכא רבא דעשו. והיתה לה' המלוכה ואז תהיה המלוכה לה' לבדו, כי כל הגוים יודו במלכותו כמו שאמר בנבואת זכריה והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ויונתן תרגם ותתגלי מלכותא דה' בקריב על כל יתבי ארעא ותהי מלכותא דה' לעלם ולעלמי עלמאי.

והיה ה' למלך על כל הארץ ביום

ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד

ט)

ופירש הרד"ק: ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד שיכירו כי ה' אחד ואין אלו מבלעדו, וכן שמו יהיה אחד, שלא יזכרו בשם אלוה אחר בעולם אלא שמו לבדו יזכרו, כמו שכתוב למעלה והיה ביום ההוא נאם ה' צבאות אכרית את שמות העצבים מן הארץ ולא יזכרו עוד.

והחכם ר' אברהם בן עזרא ז"ל פירשו בשם המפורש שהוא שם בן ארבע אותיות, וכן כתב ושמו אחד הוא השם הנכבד הנודע על ידי משה רבינו עליו השלום, ויקרא אז בפי הכל ככתיבתו, וכן החכם הגדול הר"ר משה ז"ל פירשו בשם המפרש, כי כל השמות המיוחדים לאל יתברך הם שמות נגזרים אם לפי יחס הפעולות אליו, או לפי ההישרה לשלמותו, וכאשר רבו אלה השמות הנגזרים חשבו קצת בני אדם שיש לה' יתברך תארים רבים כמספר הפעולות אשר נגזרו השמות מהם, ולזה ייעד בהגיע לבני אדם השגה שתתיר מהם זה הספק, ואמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ר"ל שכמו שהוא אחד כן יקרא אז בשם אחד לבד, והוא המורה על העצם לבד לא שהוא נגזר.

ומסיים בפסוק מן התורה:

שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד (דברים ו)

ופירש רש"י: ה' אלקינו ה' אחד ה' שהוא אלקינו עתה ולא אלקי האומות, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', ונאמר, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

סדר זכרונות

ובתורתך כתוב לאמור:

ויזכור אלוהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה ויעבר אלוהים רוח על הארץ וישוכו המים (בראשית ח א)

וכתב רבינו בחיי שפסוק זה מורה לנו על השגחת ה' על כל הברואים ואפילו בהמות וחיות, ח"ל: ויזכור אלקים את נח. היה ראוי הכתוב לומר את נח ואת בניו, שהרי מצינו דבור השכינה עמהם גם כן, הוא שכתוב ויאמר אלקים אל נח ואל בניו. ויתכן לומר רבוי "את" בא לרבות בניו שהיו מכחו, וכמו שדרשו רז"ל את יעקב, אלו הבאים מכחו של יעקב. וכיון שפירש הכתוב הזכרון הזה בכח ורמז על הבנים, אף הנשים היו בכלל. ומה

שהזכיר החיה והבהמה עמו יחדו, להורות שכולן שוין בהשגחה כללית, והוא הדין שהיה הזכרון בכל העוף, אע"פ שלא הזכירם כי כל בעלי חיים בכלל הזכרון הם. או אולי מה שהזכיר בהמה וחיה דוקא ולא הזכיר העוף, לפי שהבהמה והחיה נבראו עם אדם ביום ששי, הוא שכתוב ויעש אלקים את חית הארץ למינה ואת הבהמה למינה, וזהו שאמר "אשר אתו", שהם בתיבה עמו, ויכלול ג"כ "אשר אתו", שנבראו ביום אחד עמו.

וישמע אלוהים את נאקתם ויזכור אלוהים את בריתו את אברהם

את יצחק ואת יעקב (שמות כ ב)

ופירש הספורנו: וישמע אלקים את נאקתם תפלת קצתם שהתפללו אז מצדיקי הדור, כאמרו ונצטק אל ה', וישמע קולנו. ויזכור אלוהים את בריתו שאמר והקימותי את בריתי ביני ובינך, ובין זרעך אחריו, להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו, וזה יעשה בכל קראנו אליו כמו שהעיד אחר כך באמרו וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וכו' ואזכור את בריתי.

וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי

אברהם אזכור והארץ אזכור (ויקרא כו ב)

וכתב רש"י: וזכרתי את בריתי יעקוב בחמשה מקומות נכתב מלא, ואלוהו חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו. וזכרתי את

בריתי יעקוב למה נמנו אבות אחרונית, לומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך, ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו, ואם אינו כדאי, הרי אברהם עמו, שהוא כדאי. ולמה לא נאמרה זכירה ביצחק, אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח.

וכתב התולדות יצחק: וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם, לא הזכיר ביעקב אף לפי שמטתו שלימה, וע"ד הקבלה יש הפרש גדול בין לשון אף ללשון גם, אף מדת הדין גם מדת רחמים מלשון גמילות חסדים.

ובדברי קדשך כתוב לאמור:

זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה'

(תהלים קיא ד)

רש"י פירש שכונת הכתוב הוא על שבתות ומועדי ישראל: זכר עשה, קבע לישראל שבתות ומועדים ומצות שנאמרו בהם וזכרת כי היית במצרים (דברים ט"ו), לפי שהוא חנון ורחום על בניו וחפץ להצדיקם. והאבן עזרא כתב: זכר, הטעם בכל דור יעשה זכר לנפלאותיו שעשה במצרים, שהוא חנון ורחום לחון הצועקים אליו כמו ושמעתי כי חנון אני. והמצודת דוד כתב: זכר עשה לנפלאותיו, כמ"ש במן קח צנצנת וגו' והנח אותו וגו' למשמרת למען תהיה לזכרון, חנון כי הוא חנון ורחום ולזה עשה זכרון על הנסים למען ייטיבו דרכם ויקבלו שכר.

והמלבי"ם כתב: זכר עשה לנפלאותיו, אמנם הנפלאות שהם למעלה מדרך הטבע לא יעשה ה' תמיד, ולא ישנה את הטבע רק בעת מן העתים לפי הצורך להודיע לבני האדם גבורותיו, וזה זכרו לדור, שע"י הנפלאות יזכרו שהוא הבורא והוא היכול לשנות את הבריאה, וע"כ לא יעשה תמיד אחר שהם רק לזכר, וכל שיזכרו נפלאותיו א"צ עוד להם, וזה יעשה מצד שהוא חנון ורחום, ר"ל אם מצד החנינה כמו שעשה להאבות שמצאו חן בעיניו, אם מצד הרחמים כמו שעשה בעת יציאת מצרים מצד שרחם על עניים וצרתם.

טרף נתן לייראיו יזכור לעולם בריתו (תהלים קיא ה)

וכתב המצודת דוד: טרף זה המן שכלכל בו אנשי דור המדבר. יזכור כי זכר לעולם הברית אשר כרת את אברהם להביאם לארץ. ולזה אף כי מרו בו לא חסרו דבר. וכתב המלבי"ם: טרף, הנפלאות שעשה לאבותינו היה תכליתם לתת להם את ארץ כנען, ששם ימצאו מזונותיהם בריחוק ויכלו לעסוק בתורה, וזה טרף נתן לייראיו, קרא מזון זה בשם טרף, שהושאל מן מזון האריה שהוא ע"י מה שטורף חיות הקטנות ממנו, כן נתן להם מזונם ע"י שאכלו את העמים, כמ"ש ואכלת את כל העמים אשר ה' אלקיך נותן לך, שכמו שהצומח מזון להחיה והחיה מזון להמדבר, כן הכונו עובדי גוילים להיות מזון

לאשר עלו למדרגה נעלה ונשא ממינם, ומבאר שזה היה ע"י שיזכר לעולם בריתו, שהוא הברית שכרת עם האבות לתת להם את א"י, והמאמרים מקבילים, יזכר לעולם בריתו, לתת להם נחלת גוים.

ויזכור לעולם בריתו וינחם כרוב חסדיו (תהלים קי מזח)

ופירש המצודת דוד: בריתו אשר כרת עם אבותינו ואמר ואף גם זאת בהיותם וגו' לכולתם להפך בריתי. וינחם על הרעה. כרוב חסדיו ולא כפי מעשיהם.

ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמור:

הלוך וקראת באזני ירושלים לאמור בה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך ואהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה

(ירמיהו ב ב)

ופירש רש"י: זכרתי לך אם הייתם שבים אלי תאוותי לרחם עליכם, כי זכרת חסד נעוריך ואהבת כלילת חופתך שהכללתיך לחופה ול' הכנסה הוא, ומה הוא חסד נעוריך לכתך אחר שלוחי משה ואהרן מארץ נושבת יצאתם למדבר ואין צדה לדרך כי האמנתם בי. והמלבי"ם פירש את הענין בהרחבה יתירה, וז"ל: זכרתי לך חסד נעוריך. מדמה תחלת התחבר דבר האלקי עם עמו, כחבורי חתן וכלה ארוס וארוסה, ויצירהו כאיש אחד הבא מרחוק, ובת עשיר היפה בנשים הכניסה אותו לבית אביה ועשתה עמו חסד, ואח"ז דבקה נפשה בו והתחתנה עמו, ואח"ז האמינה בו ויצאה עמו מבית אביה אל המדבר לאשר היה רוחו ללכת, וכן בנמשל תחלה שמרו האבות ובניהם אחריהם דרך ה' והודיעו אלקותו בעולם בעודו היה גר בלתי ניכר פה לכל העמים שעבדו עצבים וחמנים, וזה חסד נעוריך, ואח"ז התחתנו עמו ונכנסו בברית ואהבת כלולות בהוציאם ממצרים וקבלת התורה, שבאו בברית עמו, וזה אהבת כלולותיך, ואח"ז האמינו בו ויצאו אחריו אל המדבר, מרוב חשקם אל הדבקות האלקית, והם ג' מיני זכויות שיש לישראל, א' קודם השדוכין, ב' בהשדוכין עצמם, ג' אחר השדוכין, חכיות אלה עדן זכורים בלבי לא אשכחם.

ובספר יסוד ושורש העבודה כתב: שבפסוק זה יתפלל במחשבתו בבכי עצום מאוד שגם עתה ביום הדין הגדול הזה יזכור לנו חסד נעורים ואהבת איתן ועצום שהיה בנו עם קדוש לית"ש ויתעלה ללכת אחריו במדבר בארץ לא זרועה.

ובספר כתר נהורא כתב בכוונת זכרון פסוק זה: ראוי לבקש עתה ביום הדין הקדוש שיזכור לנו השם יתברך חסד נעורים, מה שלמדנו תורה כשהיינו תשוב"ר, שהיה הכל פה שאין בו חטא, והאותיות שלמדנו אז, הם יסוד כל התורה והתפילות כמו שכתוב מפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך והקימותי לך ברית

עולם (יחזקאל מז ט)

ופירש המצודת דוד: וזכרתי ר"ל אבל לא לעולם אקצוף כי אזכור את הברית אשר כרתי עמך בימי נעוריך במעמד הר סיני להיות לך לאלקים לעזור ולהושיע. והקימותי אקיים לך את הברית להיות לנצח.

וכתב המלבי"ם: וזכרתי. אבל בכ"ז אזכור שכרתי אותך ברית בימי נעוריך שהוא בעת שהוצאתי אותך מא"מ, וכן הברית שכרתי עם האבות, ומעשה ה' אי אפשר שיבוטל לגמרי כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהיה לעולם, וכל מדה טובה שיצאה מפי הקב"ה אפי' על תנאי אינו חוזר בו, ולכן והקימותי לך ברית עולם, יקים להם ברית חדשה אשר לא יהיה תלוי בתנאי והוא יתקיים לעולם, וז"ה כמ"ש בירמיה וזכרתי את ב"י ברית חדשה לא כברית אשר כרתי את אבותם אשר המה הפרו את בריתי כי זאת הברית וכו' ונתתי תורתי בקרבם וכו' כי כולם ידעו אותי וכו', ר"ל שע"י רוב הגליות והצרות שהיה להם, וע"י הנפלאות הגדולות שאעשה עמם יתחקה תורת ה' על לוח לבם, בענין שלא ישלוט היצר בלבם ולא יהיה להם עוד שום ספק בהשגחת ה' ודבוקו עמם תמיד עד שלא יהיה מציאות לחטא כלל.

וכתב בספר יסוד ושורש העבודה: שבפסוק זה יתפלל במחשבתו שיחיש וימהר להקים אתנו הברית עולם, עתה במהרה בימינו בקרוב לא נהיה עוד חרפה בגוים וקלס בעיני כל העמים, ועשה זאת למען שמך הגדול שיתגדל ויתקדש בעיני הגוים, וידעו כי אתה הוא לבדך עליון על כל הארץ.

הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור

אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה' (ירמיהו לא יט)

ופירש רש"י: הבן יקיר לי אפרים הן דברי שכינה כלומר הוא מתנווד ואני לבי נהפך עלי לרחם שמא בני יקירי הוא כמו שאין לו אלא בן אחד שהוא עושה לו כל רצונו. מדי דברי בו בכל עת שאני מדבר בו, ומדרש ויקרא רבה די דבורי שנתתי בו שלימדתי תורתי לרחם עליו.

והרד"ק פירש: הבן יקיר מה זה שאני זוכר אותו תמיד כאילו הוא בן יקר לי שלא חטא לי מעולם. אם ילד שעשועים כאב שמשעשע עם בנו החביב לו. מדי דברי בו בכל עת שאדבר בו אזכרנו עוד באהבתי הקדומה לו וכן והיה מדי צאתם מדי עברו יקח אתכם עינים בכל עת. על כן המו מעי על כן שאזכרנו באהבה הקדומה המו מעי לו ברעתי אותו בגלות. רחם ארחמנו ואוציאנו מהגלות ופי' דברי בו לעבדי הנביאים.

והמצודת דוד כתב: הבן יקיר זהו מאמר המקום שאמר וכי אפרים הוא לי לבן יקיר וכי הוא לי לילד נחמד שאביו משעשע עמו אשר מתי שאני מדבר בו לא אפסוק מיד כי אם אזכרנו עוד זמן רב כדרך האב המדבר בבנו החביב לו שלא יפסוק מלזכרו עד זמן רב כי יתענג בזכרון שמו. על כן הואיל ואני זוכר בו זמן מרובה לכן המו מעי לו וארחם עליו.

וכתב ביסוד ושורש העבודה: שבפסוק זה יעורר ליבו אל הבכי עצום יותר, ויתפלל ובמחשבתו כנ"ל: רחם נא עלינו ריבון כל העולמים ביום הדין הגדול והנורא הזה, חכור לנו עתה שאנו בניך הנחמדים ילדי שעשועים שלך, וכי יש לך כאומה זו בכל העולם שיעשה לך נחת רוח במצותיך הקדושים בכל עת ובכל רגע, וביוחד באמונת שמך הגדול ב"ה, דובשביל זה יהמו נא מעיך עלינו עם קדוש לגאול אותנו מהגלות המר הזה, ולמען שמך הגדול שיתקדש בכל האומות ושלא יתחלל עוד בין האומות עובדי אלילים ופסל ואומרים לנו תמיד איה אלוקים, וכל גודל בכיתו לא יהיה רק על חילול שמו הגדול בעוה"ר ודי בזה.

ומסיים בפסוק מן התורה:

וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים

לעיני הגוים להיות להם לאלוקים אני ה' (ויקרא כו מזח)

ופירש הרמב"ן: וזכרתי להם ברית ראשונים שאזכור להם כן בין בארץ בין בחוצה לארץ בגלות הנרמזת כאן, וכן בכל הדורות. וזה טעם לעיני הגוים, כי יעשה בהם בעבור שמו הגדול שלא יתחלל בגוים ולא למענם, כי לא עשו תשובה ולא נתכפרו עונותם. וכך אמרו רבותינו, לא מאסתים בימי אספסינוס, ולא געלתים בימי יון, לכולתם להפך בריתי אתם בימי המן, כי אני ה' אלקיהם בימי גוג ומגוג.

והספורנו פירש: וזכרתי להם. בקבוץ גליות. אשר הוצאתי וגו' להיות להם לאלקים. שהוצאתים כדי שאהיה להם לאלהים כאמרו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ו), ומה שהשחיתו אז יתקיים אחר קבוץ גליות לימות המשיח ועולם הבא. אני ה'. לא שניתי ולא היה הקלקול זולתי מהם ואשלים כונתי בסור כל קלקולם לעתיד לבא.

סדר שופרות

ובתורתך כתוב לאמור:

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על

ההר וקול שופר חזק מאוד ויהרר כל העם אשר במהנה (שמות יט מז)

ופירש רש"י: בהיות הבקר, מלמד שהקדים על ידם מה שאין דרך בשר ודם לעשות כן, שיהא הרב ממתין לתלמיד, וכן מצינו ביחזקאל קום צא אל הבקעה וגו', ואקום ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד.

וכתב בספר תורת אמת להרה"ק רבי לייב איגר מלובלין זי"ע, שהר"ת של ויהי ביום השלישי גימטריא י"ג, הרומו על י"ג מכלילן דרחמי, שענינם שגם אם נתרחק האדם, בכמעט רגע יכול לחזור ולהתקרב להקדושה.

ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד משה ידבר והאלוקים יעננו בקול

(שמות יט טז)

ופירש רש"י: הולך וחזק מאד מנהג הדיוט כל זמן שהוא מאריך לתקוע קולו מחליש וכוהה, אבל כאן הולך וחזק מאוד. ולמה כך מתחלה, לשבר אזניהם מה שיכולין לשמוע. משה ידבר כשהיה משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל שהרי לא שמעו מפי הגבורה אלא (שמות כ ב) אנכי ולא יהיה לך והקב"ה מסייעו לתת בו כח להיות קולו מגביר ונשמע. יעננו בקול יעננו על דבר הקול, כמו אשר יענה באש, על דבר האש להורידו. והרשב"ם פירש שמשעה דבר אל ה', והקב"ה הגביה את קולו יותר מקול השופר, וז"ל: משה ידבר, אל הק' ואין קולו נשמע לשום אדם אלא להק', אבל הק' יעננו למשה בקול גדול בשביל קול השופר שהולך וחזק מאוד, וצריך שיהיה קולו של הק' נוצח קול השופר להשמיע למשה.

וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת

ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק (שמות כ מזח)

ופירש רש"י: וכל העם רואים מלמד שלא היה בהם אחד סומא. ומניין שלא היה בהם

אלם, תלמוד לומר ויענו כל העם. ומנין שלא היה בהם חרש, תלמוד לומר נעשה ונשמע. רואים את הקולות רואין את הנשמע, שאי אפשר לראות במקום אחר. את הקולות היוצאים מפי הגבורה. וינועו אין נוע אלא זיע. ויעמדו מרחוק היו נרתעין לאחוריהם שנים עשר מיל כאורך מחניהם ומלאכי השרת באין ומסייעין אותן להחזירם, שנאמר מלכי צבאות ידודון ידודון.

ובדברי קדשך כתוב לאמור:

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מז)

ופירש הרד"ק שהמילה 'עלה' קאי על הקב"ה, וז"ל: עלה אלקים בתרועה. יאמרו ישראל בתרועה ובקול שופר ובשמחה. כשישירו לקל יאמרו, עלה אלקים בתרועה, כלומר, עתה נתעלה על הכל, כמו שאמר, ארום בגוים, ואמר, כי ה' עליון נורא. ושוב מביא הרד"ק פי' אחר ש'עלה' קאי על הארון, וז"ל: יש אומרים כי אז בהריעם בקול שופר יעלה הארון ממקום שנגזו שם. וקרא הארון אלקים כמו שאמר, אשר נקרא שם ה' צבאות, ואח"כ פירש למה נקרא שם כי שם ה' צבאות יושב הכרובים עליו. וכן נקרא אלקים כי כבוד אלקים נראה עליו, וכן היו אומרים: ויהי בנסוע הארון וגו' קומה ה'.

וכתב המלבי"ם: עלה, עתה מצייר איך המלך הגדול הזה מקבל את המלוכה הזאת שהעמים ממליכים אותו, והוא מתעלה עתה מן הנהגתו הקדומה שהנהיג טרם המלך מפי בריותיו זה המלכות העצום, אל הנהגה אחרת נעלה ורמה מן הנהגה הראשונה, כי הנהגת ה' בזה"ז תהיה לפעמים ע"י שם אלקים, והוא בעת שינהיג ע"פ הנהגת הטבע, ולפעמים תהיה ע"י שם הוי"ה, והוא בעת שינהיג ע"פ הנסים והנפלאות, והנהגה זו תהיה בשביל ישראל, ונקרא אז בשם מלכנו, או גואלנו, אלקי ישראל, אלקי יעקב, קדוש ישראל וכדומה, ואז יתנשא שני הנהגות האלק ויתעלו עילוי רב, שע"י התרועה הזאת שהמליכו אותו עלה אלקים, התעלה הנהגה שינהיג ע"י שם אלקים, כי הנהגת הטבע תשתנה אז אל טבע מעולה מהראשונה כמ"ש הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה, וכן ע"י קול שופר עלה ה', היינו הנהגה הנסיית שהוא ע"י שם הוי"ה, כי יהיה נסים נפלאים ונעלים ומתמידים יותר מהקודמים, ומפרש ע"י שעלה אלקים בתרועה.

בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' (תהלים צח)

ופירש האבן עזרא: בחצוצרות - הוסיף מלת המלך כי כן משפט היוצאים לקראתו בבואו, והרד"ק פירש: בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', שיבואו לבית מקדשו להריע ולזמר ולשבח לפניו.

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב (תהלים פא

פא ד-ה)

וכתב הרד"ק שמזמור זה נאמר על יציאת מצרים, ובראש השנה נחו אבותינו במצרים מעבודתם, וזהו טעם מצות תקיעת שופר, וז"ל: תקעו בזה היום שהוא ראש חודש. תקעו שופר, פירושו בשופר, כמו שצוה אתכם משה, באחד לחודש השביעי זכרון תרועה. ונראה כי זהו טעם מצות התרועה בראש השנה, לפי שבטלו אבותינו מעבודתם ונחו מיגיעתם ביום זה, והתרועה הוא סימן שילוח עבדים, כמו שצוה הקב"ה תקיעת שופר ביום הכפורים של יובל שהיה סימן לשילוח עבדים וצאתם מרשות אדוניהם, כן צוה הקב"ה לתקוע בראש השנה לזכר כי ביום זה בטלה העבודה והיתה התחלת חרותינו. בכסה ליום חגנו. בכסה, בזמן ומועד, וכן (משלי ז, כ): ליום הכסא יבא ביתו. ליום חגנו, שהוא חג מן החגים הידועים לו. כי חוק לישראל הוא. זה שאני אומר לכם תקעו, חוק ומשפט הוא עליכם שצוה אתכם אלקי יעקב.

ובסידור הרוקח כתב: בפסוק זה יש י"ג מדות תיבות, כנגד י"ג מידות הרחמים שהקדוש ברוך הוא מתמלא בהם.

ועל ידי עבדך הגביאים כתוב לאמור:

כל יושבי תבל ושוכני ארץ כנשוא נם הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו (ישעיהו יח)

הנביא ישעיה מתנבא על אומות העולם, שלעתיד לבוא כשישמעו את דבר ביאת המשיח, ישלחו שלוחים לראות אם אכן כן הוא, ועל זה אמר הכתוב כל יושבי תבל ושוכני ארץ וכו', ופירש המצודת דוד: כל יושבי תבל, כאלו יאמר להם מה לכם לשלוח ולדעת אם האמת כן הוא הלא כל יושבי תבל בעיניכם תראו החזרת ישראל כאשר

יראה נשיאת הנס על ההרים ובאזניכם תשמעו הדבר כאשר ישמע תקיעת השופר.

והרד"ק פירש באופן אחר: וכתקוע שופר, כמו שאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, וזה דרך משל, כי כשירצה אדם לקבץ עם ישא נס בהרים כדי שיראו הנס למרחוק ויבאו, וכן יתקע בשופר וישמעו הקול למרחוק ויבאו כן יקבצו בני ישראל אל ארצם מפה ומפה בעת הישועה, וכן הגוים יביאו אותם ויקבצו אותם כאלו נשאו להם נס ותקעו בשופר.

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכאו האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים (ישעיהו כז יג)

ופירש הרד"ק: יתקע בשופר גדול, כך יתקבצו, כאלו היה נתקע בשופר גדול להשמיע הקול בכל העולם, כמו שאמר גם כן, וה' אלקים בשופר יתקע, כך יבאו מכל פאה כאלו תקעו להם בשופר, שיבאו האובדים הם השבטים שהגלו מעבר הנהר, שהגלם שם מלך אשור, והוא בארץ אשור שהיו שם כאלו אבדים שלא יצאו עוד משם, כי גלות בבל שהיו יהודה ובנימין שבו אחר כן לסוף שבעים שנה, ואחר כן גלו פעם שניה, והם נדחים בכל פאה ומפוזרים, ומה שאמר בארץ מצרים, כי שם יבאו, כמו שפירשנו, ומשם יעלו והשתחוו לה' בהר הקדש ובירושלם, פי' בהר הקדש שהוא בירושלם, בהר הקדש, הוא הר המוריה והוא מקום בית המקדש.

וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו וה' אלקים בשופר יתקע והלך בפערת תימן. ה' צבאות יגן עליהם (זכריה ט יז-יח)

פירש המצודת דוד: וה' עליהם יראה ה' יגלה עליהם שכינתו להלחם בעבורם וחצו יצא על האויב חיש קל ומבריק כברק, בשופר יתקע כגבור התוקע במלחמה והוא ענין משל, והלך ילך ברוח סערה בשטף אף אל תימן להחריבה היא היושבת בדרום א"י. יגן עליהם אז יגן על ישראל שלא יהיו נלקים עמהם.

והמלבי"ם פירש: ה' צבאות יגן עליהם. ולא יצטרכו למלחמה כלל, רק ואכלו וכבשו אבני קלע, במה שיאכלו יכבשו המלחמה ואבני קלע שיוור האויבים עליהם, ושתו המו כמו יין ע"י שישתו ויהמו כמו שותי יין בזה ימלאו דם כמזרק שממלאים אותו בדם הזבח, וכזויות מזבח שזורקים ושופכים שם דם הזבחים, כן ימלאו דם חללים, לא ע"י מלחמה רק יאכלו וישתו וה' יפילם חללים, ודימה דם החללים לדם המזרק שהוא לרצון לפני ה', כן ירצה ה' במעשיהם ונצחונם.

ומסיים בפסוק מן התורה:

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי

חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם

והיו לכם לזיכרון לפני אלקיכם אני ה' אלקיכם (במדבר י)

ופירש רש"י: על עולותיכם בקרבן צבור הכתוב מדבר, אני ה' אלקים מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שנאמר ותקעתם הרי שופרות, לזכרון הרי זכרונות, אני ה' אלהים זה מלכיות. והחזקוני ביאר את ענין התקיעות בשעת הקרבת הקרבנות, וז"ל: ותקעתם בחצוצרות כדי שישמעו ישראל וידעו כי הקרבנות קרבים ויכונו לבם לשמים. ועל זבחי שלמיכם כבשי עצרת שהרי לא היו תוקעים רק לקרבן צבור וחובה. והיה לכם לזכרון שהרי ביום שמחתכם דהיינו במועדיכם ותקעתם על עולותיכם וכשתתקעו ותרעו למלחמה יזכור לכם זכות הקרבנות ותושעתם.

והכלי יקר ביאר למה ראו חכמינו ז"ל, לדרוש מפסוק זה שאומרים בראש השנה את סדר מלכיות זכרונות ושופרות: וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו'. מן פסוקים אלו למדו חז"ל שאומרים בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות כדאיאת בילקוט בפרשה זו. ויש להבין מה ראו על ככה לפרש פסוקים אלו על ראש השנה. ונראה שלמדו זה ממה שנאמר וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך וגו', וזאת לפנים בישראל שבכל עת צרה היו גזרין תענית והיו תוקעין ומריעין ואומרים מלכיות זכרונות ושופרות כדאיאת בטור אורח חיים סימן תקע"ט ואולי ראייתם מפסוקים אלו שנאמר וכי תבואו מלחמה וגו' דיון מינה ומינה שבכל יום ויום שיש תקיעה עושין כסדר הזה וגם ראש השנה בכלל, ומדקאמר מלחמה בארצכם בבי"ת שמע מינה שמדבר בצורך שהוא תוך הארץ וזה יאות לראש השנה שתוקעין בו בשופר לערוב השטן הצורך הפנימי אשר בתוך הארץ לאפוקי סתם צורך הוא חוצה לארץ. ועוד מה לי צורך חיצוני מה לי פנימי. ולפי זה יפה נרמז בפסוקים אלו סדר של ראש השנה.

✱

מכירת נמר חתומה מוכח
הנחלת הכרל

אתקינו סעודתא

עניני מאכלי שבת (כו)

מאכלי ראש השנה

תפוח בדבש

ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה וכן נוהגים.

(רמ"א)

והנה מבואר בזה"ק ביומא דר"ה קרי יצחק לעשו ואמר ליה וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים, ואז כנסו יעקב ונטל הברכות עי"ש בדבש"ק, ולפי"ז נראה לי הטעם על שאוכלים תפוחים בליל ר"ה, כי אז אמר יצחק ליעקב ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה' ודרשו הקדמונים כריח שדה של תפוחים. (באור הגר"א או"ח סי' תפ"ג)

דב"ש בגימטריא א"ב הרחמ"ן או א"ב הרחמ"ם. (בני יששכר)

כי תפוח עולה פרו"ו ורבי"ו, דבש עולה אש"ה והוא מסוגל לפקידת עקרות בראש השנה.

(אמרי נעים)

דב"ש הוא ר"ת מלשון נכרי דייא ביאזיע שיטענשצע, כלומר השי"ת יתן לנו הצלחה

ומזל טוב. (תורת שמעון, ירושלם לאב)

יש מקום לאכול הסימנים גם בסעודת שחרית. (מטה אפרים)

כן לא קחוינא לרבנן קשישאי ליקח ולאכול הסימנים האלו בליל ב' דר"ה. (בני יששכר)

וזכורני שאמר כל עשרת ימי תשובה נקראים ריש שתא ומעלה כל המאכלים שכתב ראב"ה במרדכי לאכול ברי"ה כל עשרת ימי תשובה. (לקט יושר)

בפשיטות שודאי נכון להביא מלח ולטבול בדבש ולטעום, ושוב אני טובל במלח, אבל לא בפעם אחת כ"א משני הצדדים, ואני טועם מקודם הדבש עם הלחם לסימנא טבא ושוב אני טובל במלח ג"כ להזכיר ברית מלח עולם. (שו"ת שלמת חיים)

נהגו בצרפת לאכול תפוחין אדומים. (מחזור ישרי)

המנהג לאכל תפוח אחר הקידוש. (מהרי"י)

והנה פן תלענו ח"ו מה לנו בסימנים וכו' אשר כל המלעג על זה מלעג על דברי המקראות ועל בעלי הגמרא שכולם הפליגו שמחויב אדם לעשות סימן טוב בכל התחלת דבר גדול. (מחלות הפתגמים)

מצות מצוה

הוא [הר"ח פלאג'ין] נוהג לשמור מהמצות מצוה כדי לאכול בראש השנה מהמצה שנעשה לשם חג הפסח, דאיתא בזה"ק (פר תצוה דף קפ"ג) שבזכות המצה ניצולים מן הדין ויוצאין זכאין בדימוס בימי ר"ה, וא"כ ראוי והגון לאכול ברי"ה מצות מצוה בתוך הסעודה לזכרון לפני ה'. (טובת ישראל לאות ר')

סימני ר"ה

אמר אב"י השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא איניש רגיל למיכל בריש שתא

קרי רוביא כרתי סלקי ותמרי. (נפיו כריתות דף ה')

וגם בספר עזרא מצאנו שהיו בוכים בשבועם מגלותם ואמר להם עזרא אל תעצבו כי קדוש היום לאדונינו, ואמר אכלו משמנים ושתו ממתקים, כדי שתהא שנה טובה שמינה ומתוקה עליכם. (ראב"ה סי' תקל"ד)

אמר אב"י השתא דאמרת סימנא מילתא היא בריש שתא להוי אינש חזי תרדי ופרישי תמרי רוביא וסילקא, והשתא רגילין רבנן להוסיף עלה כרתי, ועדיין כך המנהג מכל החכמים שאין פושעים ברי"ה, ומקריבין לפניהם טנא יש בו דלעיל ופול המצרי וכרישין וירקות ותדרין ותמרי, ומבטישין בו ומניחין ידיהם עליו על כל אחת מהם ומוציאין משמה סימן טוב. ועל התרדן סילקא יסתלקו עונינו, ועל התמרים תמרי יתמו עונותינו, ומוסיפין עוד רימון ואומרין עליו נרבה זכויות כרמון, אלה מנהגינו ומנהג אבותינו, וכך הראה הקב"ה סימן משם הדברים הראה לנוביא מקל שקד כי שוקד אני, ואף בכמה מקומות יש סימן טוב. (תשובת רב האי גאון)

יהא אדם רגיל לאכול ברי"ה רוביא דהיינו תלתן כרתי סילקא תמרי קרא, וכשיאכל רוביא יאמר יהי רצון שירבו זכויותינו, כרתי יכרתו שונאינו, סילקא יסתלקו אויביו, תמרי יתמו שונאינו, קרא יקרע גור דינינו ויקראו לפניך זכויותינו ע"כ. (שולחן ערוך)

ראש כבש

כתוב בתשובת הגאונים וששחקתם שאנו נוחשי נחשות שאנו רגילים ליקח ראשי כבשים ברי"ה ואוכלין דבש וכל מיני מתיקה ואוכלי טיסני עם בשר שומן ואוכלין רוביא וכרתי וכו' משיב לכם על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, כי הניחוש כזה טוב הוא, ורובו מן יסוד המקרא והאגדות, על ראשי כבשים שאנו אוכלין ברי"ה כדי וכו' ומה שאנו וכו' ושותין דבש וכל מיני מתיקה כדי שתהא השנה הבאה עלינו מתוקה ושמירה, וכתוב כן בספר עזרא י"לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים". (ראב"ה ח"ב סי' תקמ"ז)

יש סמך על זה עפ"י מ"ש בברכות המיוחס ליונתן בתחלת גלות מצרים ראה פרעה בחלום כל ארץ מצרים בכף מאזנים וטלה אחד בכף שני והכריע הטלה כל ארץ מצרים, והנראה למה הראו לו טלה במאזנים, ונראה דהנה ניסן מו"ל טליה בגי' וי"ה פעמים וי"ה, תשרי מו"ל מאזניים בגי' וי"ה פעמים וי"ה וכו' ע"כ הראו לפרעה מזל טלה שזה הוא היחוד השלם בעת הגאולה, ע"כ ברי"ה ליחדא שם וי"ה בו"ה ולקרב הגאולה, לזכר זה אנו אוכלין בחגיגה זמן מזל מאזנים ראש כבש מזל טלה. (בני יששכר)

קהל יטב לב דיסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
פני העיר ירושלים תובב"א

ברכת מזל טוב

באותות כבוד ויקר וברכני גיל ושמחה, הגנו משגרים בזה ברכותינו ואיוולותינו, אל מזל וידינו אמי"ש פניה"ק.

הרה"ג רבי יהושע אשר כהנא שליט"א
ראש כולל רבנים דקהלתנו הק'
רב דיהוד"מ"ד משכנות הרועים - ומו"ץ פניה"ק
לרגל הולדת בתו

הרה"ג ר' ישראל דוב קליין שליט"א
מנהל רוחני דמוסדותינו הק'
לרגל אירוסיו בתו

הרה"ג יואל ראטה הי"ו
לרגל הולדת בנו
ה"שלוש זכר" בבית משיב פייערווערגער
רח' עזרת תורה 21
הד"ברית" ביום ב' דריה בבית מדרשנו "בדך משה"

הרה"ג מאיר משה בערקאוויטש הי"ו
החונת הדין ו' יקותיאל יצחק עהרנשטאל שליט"א
לרגל הולדת בנו
ה"שלוש זכר" בבית חותנו רח' אברהם יפה"ק 1

ברכת מזל טוב

בסימן טוב ובמזל טוב, ברכות לרוב, מה' הטוב, קדם האברך החשוב, לבו זה להוב.

הרה"ג מאיר משה בערקאוויטש הי"ו
לרגל הולדת בנו

יהי"ר שירווה רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ת.

הכ"ד החותם בהוקרה והערכה

ישראל דוב קליין

ברכות בכפליים

משמק לבנו פנימה, קול מברכים נרימה, מיטב ברכותיך שלוחה ועזכה, יעלה ויבא ויגע, וגשי לבבינו להביע, וברכות להשפיע.

קדם אחינו גיסינו הקיקים
כאמ"א בשמו הטוב יבורך, ה"ה

הרה"ג יואל ראטה הי"ו

שלמה אלעזר מנחם

מענדל פייערווערגער הי"ו
לרגל הולדת בניהם למז"ט בשעטומ"צ

ומנב"ת אמש-חמותינו החשובה
מרת פייערווערגער תחי'

והנה כי כן יבורך גבר ירא ה' זקנינו
הרה"ח המפר"ר נחמן יאקאב שליט"א

ומנב"ת זקנותנו החשובה תחי'

יהי"ר שיוכו לרוות מהם ומכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקרב הימים, לביאת משיח ודך תמים, בב"א.

הכ"ד המברכים מקרב הלב פנימה

יואל, חיים זאב, יצחק אייזיק, חנוך זונדל, משה, אברהם אלכסנדר, ירחם אר' פייערווערגער.
אליעזר דוב ענגל, ישראל נתן עהרנשטאל, יואל קליין.
המיו"ח משה טוסג

ברכת מזל טוב

בסימן טוב ובמזל טוב, ברכות לרוב, מה' הטוב, קדם ידידי האברך החשוב, לבו זה להוב.

הרה"ג יואל ראטה הי"ו
לרגל הולדת בנו

יהי"ר שירווה רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ת.

הכ"ד החותם בהוקרה והערכה

מנחם הלל פאלאטשעק

ישיבה קטנה יטב לב

דרכינו יואל מסאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
פניה"ק ירושלים תובב"א

שיר ושבתה הלל וזמרה

בשמחה רבה, נברך ברכה מרובה, אל כבוד האברך המהולל, תורה וגמ"ח אצלו מבולל, עומד לימינינו תדירא, יום ולילה לא ישובת למען ישיבתינו המעטירה, משליך עצמו למען הוולת, עסקן נמרץ ברוב פעולות, מדע לשם ולתפארה, כל אשר אלץ פונה, בספר פנים לו עונה.

מאיר משה

בערקאוויטש הי"ו
לרגל הולדת בנו

בשפה ברורה, ברכותינו אמורה, יהי"ר שתזכה לגדלו ולחנכו על דרך התורה והיראה, אשר לנו מסורה, ויעמוד לו זכות התורה, ויזכה לרב ואורה, ולכל הברכות האמורות בתורה, בנים ובני בנים עוסקים בתורה, מתוך שמחה ואורה, אך טוב וחסד ירדפוך, כל ימך, עדי ביאת מלכא משיחא, בב"א.

הכ"ד המברכים מתוך הוקרה והערכה
ההנהלה - תלמידי הישיבה

ברכת מזל טוב

בסימן טוב ובמזל טוב, ברכות לרוב, מה' הטוב, קדם האברך החשוב, זר זהב לו סביב.

הרה"ג מאיר משה בערקאוויטש הי"ו
לרגל הולדת בנו

יהי"ר שירווה רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ת.

הכ"ד החותם בהוקרה והערכה

יואל היילברק

הוצאות הגליון נתנדב ע"י

הרה"ג ר' ישראל דוב קליין שליט"א
לרגל אירוסיו בתו

לרגל אירוסיו בתו

הרה"ג יואל ראטה הי"ו

לרגל הולדת בנו

לרגל אירוסיו בתו

הרה"ג מאיר משה בערקאוויטש הי"ו
לרגל הולדת בנו

שמה תשמה

ארגון עזר וסייע לאנ"ש בעת שמהתם

ברכת מזל טוב

להאברך החשוב, זר זהב לו סביב, אשר ידיו אמורה, בכל עת ועונה, לכל אשר אליו פונה, עושה ומעשה למעניו, מסור בלב ונפש לארגוניו, טוב ומטיב לזולתו, עשות חסד כל ממונתו, שמו מפארים, בהלולים ותוארים.

מאיר משה

בערקאוויטש הי"ו
לרגל הולדת בנו

יהי"ר שיוכה לרוות ממנו רוב נחת דקדושה, במדה גדושה, אך טוב וחסד ירדפוך, כל ימך, ויזכה להמשך בפעולותיו הברורים, עדי נזכה בקרב הימים, לביאת משיח צדקנו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

ההנהלה